Kendi Cenazesine Geç Kalan Kadın

Berfin Nida Öztürk

Kendi Cenazesine Geç Kalan Kadın

Berfin Nida Öztürk

Nermin Acar, salı sabahı tam 09.10’da resmî olarak öldüğünü öğrendi. Haberi ona veren kişi, apartmanın kapıcısı değil, akrabası değil, doktoru hiç değil; belediyenin hoparlörlü cenaze nakil aracıydı. Araç, sokağın başında ağır ağır ilerliyor, hoparlörden mekanik bir sesle “Nermin Acar’ın cenazesi, bugün öğle namazına müteakip…” diye anons geçiyordu. Nermin ise o sırada fırından aldığı simidi poşetinden çıkarmaya çalışıyor, poşetin ağzındaki düğümle boğuşuyordu. Kendi adını duyunca bir an çevresine bakındı; sonra insanın kendi cenaze ilanını üçüncü şahıstan dinlemesinin ne kadar kaba bir deneyim olduğunu düşündü.

İlk tepkisi çok insaniydi: Simidini düşürdü. İkinci tepkisi ise hayatı boyunca gösterdiği bütün tepkilerden daha tutarlıydı: Cenazeye geç kalacağını anladı. Çünkü Nermin, yaşayanlar arasında en çok geç kalan, ölüler arasında ise muhtemelen ilk defa takvime yetişemeyen insandı. Doğumunda bile üç gün rötarlı dünyaya geldiğini annesi her aile toplantısında anlatırdı. İlkokulda İstiklâl Marşı bittikten sonra bahçeye çıkmış, nişanına kuaförden gece yarısı dönmüş, boşandığı gün avukatından sonra adliyeye varmıştı. Bu yüzden, kendi ölümüne geç kalması kimseyi şaşırtmamalıydı; fakat yine de herkesi şaşırtacaktı.

Sokağın ortasında iki eliyle poşeti ve aklıyla hayatı tutmaya çalışırken, komşusu Neriman Hanım perdeden

sarktı. “Kız Nermin,” dedi fısıltıyla, “çok metanetli duruyorsun.” Nermin başını kaldırdı. “Ne için?” “Öldüğün için.” Bu cümledeki rahatlık, yalnızca mahalle komşularına özgüydü. Bir başkası ‘yanlışlık olmalı’ derdi. Neriman Hanım ise daha ileri gidip ‘çok da yakışmış’ diyecek gibiydi.

Nermin hemen eve çıktı. Buzdolabının üstündeki klasörleri, elektrik faturalarını, kirayı geciktirme mazeretlerini karıştırdı; sonra nüfus cüzdanını bulup aynaya karşı tuttu. Fotoğraftaki kadın soluktu ama belliydi: oydu. Yani yanlış ölen biri yoktu; sadece yanlış zamanda ölen biri vardı. Telefonunu açtı. Ekranda on yedi cevapsız arama vardı. On ikisi annesinden, üçü halası Ayten’den, biri mahalle muhtarlığından, biri de bilinmeyen numaradan. Bilinmeyen numarayı geri aradı. “Efendim?” dedi. Karşıdaki ses kibar ve bıkkındı. “Belediye Ölüm İşleri Koordinasyon Birimi.” Nermin, sırf kurumun ismine güvenerek ağlamaya karar verdi ama önce prosedürü öğrenmek istedi.

Görevli memur, sanki her gün ölülere telefon açıyormuş gibi sakin konuşuyordu. “Hanımefendi, sistemde merhume olarak görünüyorsunuz.” Nermin “Merhume şu an hatta” dedi. Memur kısa bir sessizlikten sonra “Bir dakika, hatta kalın,” dedi. O ‘bir dakika’, bir memurun cümlesinde hiçbir zaman dakika anlamına gelmez; bu daha çok kaderin insanı bekleme odasına bırakmasıdır. Fon müziği yoktu ama Nermin zihninde bir cenaze marşının asansör versiyonunu duymaya başladı. Sonunda memur geri döndü. “Hanımefendi, kaydınız düşülmüş. Yani sistem sizi kabul etmiş.” “Ben kabul etmedim.” “Sistemin kişisel rızaya ihtiyacı olmuyor.”

Nermin, ancak bu kadar kötü bir cümlenin bir devlet kurumunda doğabileceğini düşündü. “Peki ben ne yapacağım?” Memur derin bir nefes aldı. Bu nefes, yılların biriktirdiği çaresizlikle şişmişti. “Öncelikle hayatta olduğunuzu ispatlamanız gerekiyor.” “Hayatta olduğumu konuşarak ispatlamıyor muyum?” “Telefonda herkes konuşabilir hanımefendi.” Nermin, bu ülkenin yaşayanlardan çok hayaletlere güvendiğini ilk kez o an hissetti.

Yarım saat sonra annesi kapıyı tekmeyle açarak içeri girdi. Zaten anahtarı vardı ama yasın insanı törensel hareketlere ittiği belliydi. Ardından halası Ayten, komşu Neriman Hanım ve mahallede her şeye gönüllü olarak karışan kasap Şeref Bey geldi. Hepsinin yüzünde aynı ifade vardı: hem acılı hem meraklı. Nermin’i karşılarında canlı görünce hiçbiri sevinmedi; çünkü sevincin yerini daha karmaşık bir duygu almıştı: düzen bozulmuştu. Annesi ilk cümlesini gözyaşları içinde kurdu. “Kızım, madem ölmeyecektin neden haber verdin?” “Anne ben haber vermedim, belediye verdi.” “Demek ki bir sebep görmüşler.”

Annesinin devlete duyduğu güven, Nermin’in hayatı boyunca taşımak zorunda kaldığı en ağır aile mirasıydı. Halası Ayten ise meseleyi sosyal boyutuyla ele aldı. “Salon tutuldu,” dedi. “Pide siparişi verildi. Taziyeye geleceklerin bir kısmı yoldan dönmez artık.” Sanki asıl sorun, bir kadının yanlışlıkla ölü ilan edilmesi değil de davetli listesinde yapılmış koordinasyon hatasıydı. Kasap Şeref Bey ise meselenin etrafında daha şiirsel dönüyordu. “İnsan kendi cenazesini her gün göremez,” dedi. “Bir bakmak lazım.”

Böylece mahalle kararıyla Nermin’in cenazeye bizzat gitmesi kararlaştırıldı. Ama cenazeye ‘katılımcı’ olarak mı, ‘itiraz merci’ olarak mı, yoksa ‘asıl kişi’ olarak mı gideceği üzerinde kısa bir tartışma yaşandı. Sonunda annesi, ‘ölü olduğunu söylemesin, ortam gerilir’ diye hüküm verdi. Nermin lacivert pardösüsünü giydi; çünkü insanın kendi cenazesine giderken renk konusunda aşırı cesur olmaması gerekirdi.

Yolda taksi çevirdiler. Şoför, mezarlığın adını duyunca dikiz aynasından bakıp “Başınız sağ olsun” dedi. Nermin refleksle “Teşekkür ederim, sizin de” diye karşılık verdi. Annesi dirseğiyle böğrüne vurdu. Taksi trafiğe takıldı. Şehir o gün, Nermin’in aleyhine birleşmişti sanki. Önlerindeki kamyonet bozuldu, arka sokakta düğün konvoyu yolu kapattı, sonra belediyenin temizlik aracı tam onların önünde çöp konteynerini yıkamaya girişti. Nermin, kendi cenazesine giderken günlük hayatın bu kadar iştahlı şekilde sürmesini kişisel hakaret saydı.

Cami avlusuna vardıklarında tören neredeyse başlamak üzereydi. Ortada tabut vardı; tabutun üzerinde bir çelenk, çelengin üzerinde beyaz şerit ve şeritte “Sevgili Nermin Acar” yazıyordu. Nermin, insanın kendi adını şerit üzerinde görmesinin ev kiralarken bile bu kadar resmî hissettirmediğini düşündü. Daha kötüsü, fotoğraf sehpasına konmuş vesikalık gerçekten de onundu; üstelik yıllar önce sürücü belgesi için verdiği, en hüzünlü çıktığı fotoğraf. “Bunu nereden bulmuşlar?” diye fısıldadı. Halası omuz silkti. “Devlet isterse bulur.”

İmam, Nermin’i görünce önce tanımadı; çünkü yaşayan birinin yas fotoğrafıyla arasında hep küçük bir fark vardır: fotoğraftaki kişi, dünyayla pazarlığını bitirmiş gibidir.

Nermin ise hâlâ sinirliydi. Tam öne atılıp “Ben ölmedim” diyecekti ki annesi kolundan tuttu. “Şimdi söyleme,” dedi. “İnsanlar gelmiş.” “Anne, ben tabutun içindeki kişiyi merak etmiyor musun?” “Boşmuş,” dedi annesi. “Tedbiren boş koymuşlar.” Bu, Nermin’e bütün gün duyduğu cümleler arasında en korkuncu gibi geldi. İnsan yerine ihtimale tabut açılmıştı.

Sonunda dayanamayıp öne çıktı. Kalabalık, tabutla ölüm arasındaki mutat mesafesini korurken Nermin tabutun başında durdu. “Affedersiniz,” dedi, “bir yanlışlık var.” Kimse ilk anda onu ciddiye almadı; taziyeye gelenlerin bir kısmı onu uzaktan bir akraba sandı. Ama Nermin fotoğrafı eline alıp kendi yüzüyle yan yana durunca hafif bir uğultu yükseldi. Kasap Şeref Bey, bu ânın bütün mahalle tarihinde anlatılacak kadar değerli olduğunu fark edip sessizce daha iyi bir izleme noktasına geçti.

İmam gözlüğünü çıkarıp taktı. “Kızım…” dedi. “Ben kızım,” dedi Nermin, “ama ayrıca merhum değilim.” Arka sıralardan biri “Aynısı değil mi hocam?” diye sordu. İmam bu soruyu duymazdan geldi. Belediye görevlisi telaşla çağrıldı. Lacivert yelekli, yüzünde mesleki yorgunluğun yanık izi bulunan genç bir adam geldi. Elindeki klasörde Nermin’in adını buldu, karşısına baktı, tekrar kağıda baktı. “Sistemden düşülmüşsünüz.” “Ben de buna itiraz ediyorum zaten.” Görevli omuzlarını kaldırdı. “Ama düşmüşsünüz.” Sanki mezarlıktaki en büyük gerçeklik, toprak değil veritabanıydı.

Tartışma büyümeden çözüme gitmek için, görevli Nermin’den hayatta olduğuna dair hızlı bir kanıt istedi. Nermin sinirden gülmeye başladı. “Nefes alıyorum.” “Daha resmî bir şey lazım.” “Kalbim atıyor.” “İmzalı olsa iyi olur.”

Bunun üzerine Nermin, cenaze programını duyuran kağıdın arkasına ‘Hayattayım’ yazıp imzaladı. Görevli kağıdı alıp uzun uzun baktı. “Tarih atar mısınız?” dedi. Nermin o anda ölümle değil bürokrasiyle yarıştığını tam olarak anladı.

Kalabalıkta duygular garip bir sırayla dolaşıyordu. Bazıları sevinmişti, çünkü ölümün iptali teorik olarak iyi haberdi. Bazıları bozulmuştu, çünkü günün dramatik doruk noktası ellerinden alınmıştı. Annesi ise ikisinin ortasında kalmıştı; bir yandan kızının canlı oluşuna şükrediyor, diğer yandan kiralanmış sandalyelerin parasını düşünüyordu. Halası Ayten açıkça üzgündü. “Ben siyahımı boşuna giymişim,” dedi. Nermin halasına bakıp “İstersen çıkarma, belki ileride tekrar lazım olur,” dedi. İşte o an, cenazesine geç kalan bir kadının mizahı ilk kez ortamı biraz rahatlattı.

Ancak mesele hâlâ bitmemişti. Görevli, kayıt sisteminden adının silinmesi için Nermin’in merkez binaya gelmesi gerektiğini söyledi. “Bugün?” diye sordu Nermin. “Mümkünse mesai bitmeden.” “Ben şu anda kendi cenazemdeyim.” “Tam da o yüzden acele etmeliyiz.” Nermin, bir insanın aynı gün içinde hem defnedilip hem de dilekçe verebilecek kapasitede görülmesinin modern kamu yönetiminin zirvesi olduğunu düşündü.

Mezarlıktan belediyeye geçtiler. Çelengin kırmızı kurdelesi bir an için rüzgârla çözülüp Nermin’in ayağına dolandı. O anda, törenden kurtarabildiği tek hatıranın bu olacağını hissetti. Kırmızı şeridi çantasına koydu. Merkez binada sıra numarası aldı. Makineden çıkan kağıtta A-017 yazıyordu. Nermin numarayı görünce hayatının, hatta ölümünün bile bir kuyruk sistemi içinde yönetiliyor olmasına neredeyse saygı duyacaktı. Bankodaki memur,

onu görünce dosyaya baktı, sonra yüzüne baktı, sonra tekrar dosyaya baktı. “Siz gelmiş miydiniz?” diye sordu. “Evet,” dedi Nermin, “ben genelde nereye gömülüyorsam oraya gelirim.”

Dilekçe yazdırdılar, imza attırdılar, kimlik fotokopisi istediler, iki adet vesikalık fotoğraf talep ettiler. Nermin itiraz etti: “Bir tane fotoğrafım zaten cenazede asılı.” Memur, mizahı kurum dışı bulduğu için cevap vermedi. Sonunda dosyanın üstüne kırmızı bir kaşe vuruldu: YAŞIYOR. Nermin, o an bu kelimenin şimdiye kadar kendisine hiç bu kadar resmî ve pahalı görünmediğini fark etti. Doğduğunda böyle bir belge vermemişlerdi. Yaşamak, ancak yanlışlıkla ölünce belgeye bağlanıyordu.

Akşam olduğunda mahalleye geri döndüler. Taziye için sipariş edilen pideler soğumuştu ama yenmeyecek gibi değildi. Annesi “madem hazırlandı, ziyan olmasın” diyerek herkesi masaya oturttu. Böylece Nermin’in iptal edilmiş cenazesi, beklenmedik bir akşam yemeğine dönüştü. Komşular tabutun boşluğu üzerine tartıştı, halası iki ayrı kişiye ‘az önce mezarlıktaydık’ diye başlayan hikâyeler anlattı, Neriman Hanım ise olayın bütün duygusal ağırlığını tek cümlede özetledi: “İnsan bir kere ölüp geri dönünce mahallede ağırlığı artıyor.”

Gece, herkes gittikten sonra Nermin evde yalnız kaldı. Çantasından kırmızı kurdeleyi çıkardı, masanın üstüne koydu. Sonra aynanın karşısına geçip uzun uzun kendine baktı. Sabah belediye hoparlöründen duyduğu isimle aynadaki yüz aynıydı; sadece araya bir cenaze, bir dilekçe ve birkaç gereksiz imza girmişti. Yaşadığını kanıtlamıştı ama bunun insana otomatik olarak yaşadığını hissettirmediğini de öğrenmişti. O gün boyunca herkes

onun ölü ya da diri oluşuyla uğraşmıştı; kimse onun nasıl biri olduğunu sormamıştı. Belki de insan, bir gün yanlışlıkla öldürülmeden önce kendi hayatına da geç kalıyordu.

Ertesi sabah kapı çaldı. Kapıda dünün belediye görevlisi duruyordu. Elinde küçük bir zarf vardı. “Hanımefendi,” dedi, “sistem güncellendi. Artık yaşıyor görünüyorsunuz.” Nermin zarfı aldı. İçinden özür mektubu çıkmadı; onun yerine resmi bir yazı vardı: ‘Yanlışlıkla yapılan ölüm kaydınız iptal edilmiştir. Göstermiş olduğunuz anlayış için teşekkür ederiz.’ Nermin, anlayış göstermiş olduğundan habersizdi ama kâğıdın altındaki imzaya bakıp gülümsedi. İnsan bazen özür alamazdı; onun yerine teşekkür edilirdi.

Mektubun arkasını çevirdi. Alt köşede küçük bir not vardı: ‘Dilerseniz cenaze çelenginizi teslim alabilirsiniz.’ Nermin o kadar güldü ki sandalyeye oturmak zorunda kaldı. Sonunda hayatında ilk kez bir şeye tam zamanında yetiştiğini düşündü: kendi absürtlüğüne. O gün kırmızı kurdeleyi pencerenin yanına astı, çelengi de gerçekten teslim aldı ve salonun en görünür köşesine koydu. Eve gelenlere uzun açıklamalar yapmıyordu artık. Biri ‘bu ne?’ diye sorunca yalnızca şunu diyordu: “Geç kaldığım bir yerden kaldı.” Ve nedense, bunu söyledikten sonra ilk kez gerçekten hayatta gibi hissediyordu.